

ذخیره الهی نظام اسلامی

تأملی در جهان‌بینی اسلامی آیت‌الله العظمی خامنه‌ای با نگاهی به کتاب «طرح کلی اندیشه اسلامی»

آخرین وظیفه خود برای حفاظت و پاسداری از نظام مقدس اسلامی و خون شهدا را به خوبی تمام کنند. نتیجه این هدایت و روشنگری انتخاب مردی از جنس خمینی برای ادامه راه و طریقت او بود. پس از این انتخاب سؤال این بود که در سرگردانی عموم مسئولان برای تعیین جانشین چه عاملی باعث شد تا امام خمینی (ره) با قاطعیت از رئیس‌جمهور وقت به عنوان بهترین گزینه تصدی جایگاه ولایت فقیه نام ببرند.

چه عواملی مورد غفلت دیگران بود که پیر جماران بدان اشراف داشت و بر آن اساس آیت‌الله خامنه‌ای را نه یک جوان کم‌تجربه که یک رهبر مدبر، مدبتر و خورشیدی در آسمان انقلاب می‌دیدند.

■ **تقوای فردی / درایت سیاسی / مقام علمی** جنبه‌های مختلفی از شخصیت یک فرد برای کسب لیاقت رهبری یک جامعه اسلامی و بر دوش کشیدن امانت الهی باید مورد بررسی قرار گیرد و لازم است توازن در تمامی این جنبه‌ها وجود داشته باشد. علاوه بر عدالت به درایت سیاسی و مقام علمی نیز برای یک رهبر امری لازم و ضروری است.

نبود درایت سیاسی در گزینه قائم‌مقامی رهبری تلخ‌ترین تجربه جمهوری اسلامی در این زمینه را رقم زد و ثابت کرد بهره‌مندی از جمیع شرایط لازمه تصدی مقام ولایت است.

سجایای اخلاقی آیت‌الله خامنه‌ای همواره مورد اتفاق همگان بوده چنانچه بسیاری از علما و بزرگان این امر را مورد تصدیق قرار داده‌اند. آیت‌الله طالقانی گفته‌اند: «آقای خامنه‌ای امید آینده اسلام است. آیت‌الله العظمی میلانی در سنین جوانی، ایشان را مجتهد خطاب می‌کنند.»

شهید مطهری در ارتباط با ایشان گفته‌اند: «سیدعلی خامنه‌ای از نمونه‌های ارزنده‌ای است برای آینده موجب امیدواری است. من از اخلاص آقای خامنه‌ای تعجب می‌کنم، ایشان هیچ به دنبال خودنمایی

اندیشه

۸۸۴۹۴۷۱

معمار کبیر انقلاب بی‌شک لایق‌ترین فرد از تمام لحاظ برای اداره و هدایت نظام نوپای اسلامی بودند و بیه واسطه رهنمودهای داهیهانه ایشان جمهوری اسلامی از گردنه‌های سخت و سنگینی عبور کرد لیکن آینده رهبری و شناسایی جانشین برای ایشان سؤال و دغدغه ذهنی علاقه‌مندان به این نظام و مسئولان متدین و دلسوز مملکتی بود

■ **یک کتاب، یک دریا معرفت**

کتاب طرح کلی اندیشه اسلامی در قرآن در واقع مجموعه سخنرانی‌ها و درس‌واره‌های مقام معظم رهبری است که پیش از انقلاب در مسجد امام حسن مجتبی (ع) در شهر مشهد ارائه شده و پس از مدتی به صورت مدون و منسجم به چاپ رسیده است. شیوه نگرش مقام معظم رهبری در این کتاب به اندیشه اسلامی و صورت‌بندی ایشان از جایگاه معارف در اسلام خود بیانگر تیزبینی و ظرافت ایشان در ادراک از واقعیت اسلام مخصوصاً در جنبه‌های اجتماعی و عمومی است. این کتاب در واقع بیان ایدئولوژی حکومت اسلامی است که از مسیر ایمان به ولایت ختم می‌شود.

مقام معظم رهبری در ارائه این مباحث به گفته خود دو نکته ضروری را همواره مد نظر داشته‌اند.

الف - نگاه به اسلام برای ارائه مسیر مناسب زندگی مبتنی بر مقتضیات زمان

ایشان در مقدمه کتاب با نقد نگاه غیر کاربردی به اسلام می‌نویسند: «طرح اسلام به صورت مسلکی اجتماعی و دارای اصولی منسجم و یک آهنگ و ناظر به زندگی جمعی انسان‌ها، یکی از فوری‌ترین ضرورت‌های تفکر مذهبی است. مباحثات و تحقیقات اسلامی، پیش از این به طور غالب، فاقد این دو ویژگی بسی مهم بوده و این‌ها در مقایسه اسلام با مکتاتب و مسالک اجتماعی این روزگار، باحثان و جویندگان را چندان که شاید و باید، به نتیجه ثمربخش و قضاوت قاطع نرسانیده است یعنی از اینکه بتواند مجموعاً طرح و نقشه یک آئین متحدالاجزا و متماسک را ارائه دهد و نسبت آن را با مکتب‌ها و آئین‌های دیگر مشخص سازد، عاجز مانده است.»

نگاه مسئله‌محور به اسلام و تلاش برای یافتن پاسخی به پرسش‌های مطرح در زمان خود یکی از ویژگی‌هایی است که یک محقق و عالم اسلامی باید داشته باشد. این نوع نگاه خود مبتنی بر باور عمیق به نهایی بودن دین اسلام و کافی بودن این دین برای ترسیم مسیر زندگی بشری است. این همان اصل مهم و بنیانی است که امام خمینی (ره) بر اساس آن اقدام به پایه‌ریزی حکومتی اسلامی کردند، چراکه باور داشتند دین اسلام پاسخگوی نیازهای زمان و تنها راه رسیدن به سعادت دنیوی و اخروی است.

ب - دین یک واحد منسجم

دیگر نکته برجسته در اندیشه مقام معظم رهبری که در این کتاب مشهود است نگاه به دین به عنوان یک کل وابسته به هم است. ایشان در تبیین این امر در مقدمه کتاب ذکر می‌کنند: «دیگر آنکه مسائل فکری اسلام، به صورت پیوسته و به عنوان اجزای یک واحد مورد مطالعه قرار گیرد و هر یک به لحاظ آنکه جزئی از مجموعه دین و عنصری از این مرکب و استوانه‌ای در این بنای استوار است و با دیگر اجزا و عناصر، هم‌آهنگ شود تا مجموعاً از شناخت این اصول، طرح کلی و همه‌جانبه‌ای از دین به صورت یک ایدئولوژی کامل و بی‌ابهام و دارای ابعادی متناسب با زندگی چند بعدی انسان، استنتاج شود.»

نگاه بخشی به اسلام موجب تفکیک اسلام از جامعه و شخصی کردن آن را فراهم می‌آورد چراکه اگر ولایت و امر به معروف را از اعمال شخصی تفکیک کنیم رابطه فرد مؤمن را با جامعه خود قطع نموده و وظیفه اجتماعی‌ا‌ورا از میان بردایم. به همین دلیل در تفکر امام خمینی (ره) و خلف صالح ایشان شعار یکی بودن دینت و سیاست نقش برجسته و پررنگی دارد که خود یکی از دلایل اعتماد خمینی کبیر به آیت‌الله خامنه‌ای برای تصدی جایگاه ولایت است.

با توجه به این دو نکته کتاب طرح کلی اندیشه اسلامی در قرآن با هدف ارائه دیدگاهی عملی و زاینده تعهد و تکلیف و به عنوان یکی از نقاط طرز تفکر و ایدئولوژی اسلام تدوین شده است.

۱- ایمان اول حرکت سلامی

«تلاش و حرکت آدمی - که فلسفه بودن اوست - نقطه آغاز و سکوی پرش دارد... و آن ایمان است... بدون ایمان، هر حرکت و پویشی ناپایدار و بی‌فرجام است و هر پوینده دل‌مرده و بی‌نشاط و سرانجام، خموش و راكد و بی‌حرکت خواهد شد.»

ایمان مبتنی بر شعور و آگاهی تنها عامل تحرک برای یک مسلمان در تحقق واقعی جامعه دینی و انسان دین‌مدار تلقی می‌شود چراکه نبود ایمان تحمل سختی‌های مسیر را ناممکن می‌سازد. این واقعیت را می‌توان به بهترین صورت در مسیر انقلاب مشاهده کرد. تحمل سال‌ها تبعید و دوری از وطن و غم شهادت فرزند بی‌شک جز

صراط

این، حرف امام است

امام بزرگوار، در مقابل واقعیت‌ها چشم خود را نبست، اما کوتاه هم نیامد، راهبرد را فراموش نکرد، ببینید وضعیت امام را، زندگی امام را، شعارهای امام را، امام بزرگوار همان کسی است که در مورد مسئله رژیم صهیونیستی از هیچ کس تقیه نکرد؛ اینکه رژیم صهیونیستی یک غده سرطانی است و باید از بین برود، این حرف امام است. در قبال شرارت‌های قدرت مستکبر

و مداخله‌گر آمریکا هیچ تقیه‌ای و ملاحظه‌ای نکرد؛ اینکه آمریکا شیطان بزرگ است، این حرف امام است. اینکه حمله جوانان مسلمان و دانشجویان مسلمان به سفارت آمریکا و تصرف ابزارها و مدارک جاسوسی آنها را امام انقلاب دومی دانست که شاید از انقلاب اول مهم‌تر است، این حرف امام است؛ اینجا حرف‌های امام است، اینجا روش‌های امام است. در قضیه جنگ، اینکه فرمود: جنگ تارفع فتنه، این حرف امام است؛ دیگران می‌گفتند جنگ جنگ تا پیروزی، امام فرمود جنگ تارفع فتنه. این ایستگاهی‌ها بود که پایه این نظام را مستحکم کرد.

بیانات آیت‌الله العظمی خامنه‌ای

در دیدار رئیس و اعضای مجلس خبرگان رهبری - ۹۲/۶/۱۴

رستاخیز و حرکت مختص به عصر حضور رسول گرامی اسلام که یک واقعیت جاری در تمام تاریخ تا زمان قیام حجت پایانی است و به همین دلیل مسلمانان برای اجرایی نمودن این فرامین دارای مسئولیتی می‌باشند این پیروی با معنای ولایت تکمیل و تحصیل می‌شود.

۴- ولایت تداوم نبوت در عصر غیبت

نبوت سسر آغاز مسیر حرکت جامعه بشری به سوی تعالی است اما حرکت در این مسیر منوط و مشروط به حضور نبی نیست و ولایت بعد از نبی برای تداوم این مسیر تشریح شده است. ایشان در این مورد می‌گویند: «ولی جامعه اسلامی - یعنی آن قدرتی که همه فعالیت‌ها و نشاط‌های فکری و عملی را رهبری و اداره می‌کند - خدا است و هر آنکه خدای او را - به نام یا به نشان - به ولایت بگمارد.»

ضرورت تداوم پایبندی به دین و دستورات آن مهم‌ترین وظیفه جامعه اسلامی است که وابسته به همین تعیین ولی و سرپرست از طرف خداوند متعال است: «بسی روشن است که حفظ و رعایت این هر دو رویه ولایت (اتصال و ارتباط و وابستگی داخلی و جدایی و تأثیر ناپذیری و عدم وابستگی خارجی) مستلزم وجود یک قدرت

در جهان‌بینی اسلام، همه پدیده‌های جهان، وابسته و آفریده و بنده قدرت برترند. این قدرت برتر، خدا است... این پیش، زیربنا و قاعده اساسی تمام طرح‌ها و برنامه‌ها و افکار عملی و زندگی ساز (ایدئولوژی) در اسلام است.» توحید آئین متحدالاجزا و متماسک را ارائه دهد و نسبت آن را با مکتب‌ها و آئین‌های دیگر مشخص سازد، عاجز مانده است.»

نگاه مسئله‌محور به اسلام و تلاش برای یافتن پاسخی به پرسش‌های مطرح در زمان خود یکی از ویژگی‌هایی است که یک محقق و عالم اسلامی باید داشته باشد. این نوع نگاه خود مبتنی بر باور عمیق به نهایی بودن دین اسلام و کافی بودن این دین برای ترسیم مسیر زندگی بشری است. این همان اصل مهم و بنیانی است که امام خمینی (ره) بر اساس آن اقدام به پایه‌ریزی حکومتی اسلامی کردند، چراکه باور داشتند دین اسلام پاسخگوی نیازهای زمان و تنها راه رسیدن به سعادت دنیوی و اخروی است.

دیگر نکته برجسته در اندیشه مقام معظم رهبری که در این کتاب مشهود است نگاه به دین به عنوان یک کل وابسته به هم است. ایشان در تبیین این امر در مقدمه کتاب ذکر می‌کنند: «دیگر آنکه مسائل فکری اسلام، به صورت پیوسته و به عنوان اجزای یک واحد مورد مطالعه قرار گیرد و هر یک به لحاظ آنکه جزئی از مجموعه دین و عنصری از این مرکب و استوانه‌ای در این بنای استوار است و با دیگر اجزا و عناصر، هم‌آهنگ شود تا مجموعاً از شناخت این اصول، طرح کلی و همه‌جانبه‌ای از دین به صورت یک ایدئولوژی کامل و بی‌ابهام و دارای ابعادی متناسب با زندگی چند بعدی انسان، استنتاج شود.»

نگاه بخشی به اسلام موجب تفکیک اسلام از جامعه و شخصی کردن آن را فراهم می‌آورد چراکه اگر ولایت و امر به معروف را از اعمال شخصی تفکیک کنیم رابطه فرد مؤمن را با جامعه خود قطع نموده و وظیفه اجتماعی‌ا‌ورا از میان بردایم. به همین دلیل در تفکر امام خمینی (ره) و خلف صالح ایشان شعار یکی بودن دینت و سیاست نقش برجسته و پررنگی دارد که خود یکی از دلایل اعتماد خمینی کبیر به آیت‌الله خامنه‌ای برای تصدی جایگاه ولایت است.

با توجه به این دو نکته کتاب طرح کلی اندیشه اسلامی در قرآن با هدف ارائه دیدگاهی عملی و زاینده تعهد و تکلیف و به عنوان یکی از نقاط طرز تفکر و ایدئولوژی اسلام تدوین شده است.

۲- نبوت، ابزار رسیدن به حکومت خداوند نبوت در این منظومه در واقع ابلاغ مسیر تدوین شده سعادت به وسیله خداوند از طریق نبی است. مسلمان چون بر اساس توحید و ایمان تنها مسیر الهی را می‌جوید، در این مسیر نیازمند راهنمایی خالق است و به دلیل ممکن نبودن ارتباط مستقیم فرد با خالق فرد با خالق برای دریافت فرامین الهی پیامبر بار ابلاغ این فرامین را بر دوش می‌کشد. این برانگیختگی (بعثت) در واقع یک رستاخیز اجتماعی است.

ایشان در این مجموعه سخنرانی‌های خود اشاره می‌کنند: «از این بیان می‌توان دانست که: نبی در جامعه جاهلی و انحرافی معاصر خود، دگرگونی بنیانی و همه‌جانبه‌ای باید پدید آورد و نظام اجتماعی غلط را به نظامی صحیح و حق بدل کند. و این است آن رستاخیزی که پس از بعثت نبی، در متن جامعه پدید می‌آید.»

این رستاخیز بر اساس نگاه اسلام انقلابی نه یک

متمرکز و مسلط است که در حقیقت، واحد تبلور یافته‌ای از همه عناصر مثبت و سازنده اسلام باشد (امام - حاکم اسلامی) و نیز مستلزم آن است که رابطه‌ای عمیق و نیرومند، همه احاد امت را به شخص حاکم (امام) یعنی محور اساسی فعالیت و نشاط عمومی جامعه، پیوند زند و آنان را با او وابسته سازد... و در اینجاست که بعد دیگری بندگان دیگر نداشته‌باشد (نفی طاغوت) و زمامدار و مدبر و مدبتر امور زندگی انسان حافظ کسی باشد که خدا خود به حکومت بر گزارده است.»

■ **فرجام سخن**

آنچه در کتاب طرح کلی اندیشه اسلامی در قرآن ذکر شده است بیانگر عمق دقت و ژرفای آشنایی مقام معظم رهبری با اسلام سیاسی و مقتضیات آن در قالب ولایت است. این کتاب خود نشانگر آن است که ایشان همانگونه که امام خمینی (ره) بارها ذکر نمودند مجتهدی مسلم می‌باشند و نوع نگاه ایشان به امر ولایت فقیه و جایگاه آن در اسلام حاوی پختگی و اصالت تحسین برانگیزی است. همین ژرفای باور موجب تداوم حرکت ایشان بر مدار اصول اسلامی را فراهم آورده و در سختی‌ها و شداید روزگار بعد از خمینی همین باور عمیق ایشان را در مسیر رضای حق نگاه داشت. تا نظر می‌رسد آن چه باعث اطمینان خاطر امام (ره) از آینده نظام تحت مدیریت ایشان می‌شد اجتماع درایت سیاسی و عدالت فردی در کنار جهان‌بینی عمیق اسلامی بوده است.

«طلبه سطح سوم حوزه کارشناس ارشد روابط بین‌الملل

منابع

-صحیفه نور

-طرح کلی اندیشه اسلامی در قرآن

-مرجعیت حضرت آیت‌الله خامنه‌ای از دیدگاه فقها و بزرگان